

Paweł SZMITKOWSKI

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Wydział Nauk Społecznych

SZKOLENIE W OBRONIE CYWILNEJ – MIĘDZY TEORIA A PRAKTYKĄ¹

CIVIL DEFENSE TRAINING – BETWEEN THEORY AND PRACTICE

Abstract: Common training of the society in the field of effective counteracting of threats and coping with their occurrence is one of the most important tasks of the state security system. Civil defense fulfills an important role in the implementation of educational projects. It is one of the oldest entities performing tasks for civil protection. The purpose of the article is to describe the normative, organizational and substantive bases for conducting training and exercises among public administration employees and citizens, and to confront them with their practical dimension. This will allow conclusions to be drawn regarding the needs of possible modifications to this system.

Keywords: civil defense, civil protection, defense training, common self-defense

*Gdy cały lud jest pod bronią
i chce walczyć w obronie swej wolności,
jest on niezwyciężony*

Napoleon Bonaparte

Skuteczna ochrona ludności cywilnej podczas wystąpienia różnego rodzaju zagrożeń, zwłaszcza noszących znamiona klęsk żywiołowych i katastrof przemysłowych wymaga wszechstronnego przygotowania administracji publicznej do zapewnienia ciągłości działania struktur państwa oraz zabezpieczenia potrzeb obywateli. Jednocześnie niezbędne jest różnokierunkowe szkolenie ludności w celu przygotowania jej do szeroko pojętej samopomocy

¹ Poruszony w artykule problem jest rozszerzeniem rozważań ujętych w monografii P. Szmítkowski. *Ochrona ludności i obrona cywilna w systemie administracji publicznej*, UPH Siedlce 2017.

i samoratownictwa, w sytuacji gdy działanie właściwych w sytuacji zagrożenia podmiotów państwowych może okazać się niewystarczające. Realizacja tych potrzeb pociąga za sobą konieczność przeprowadzenia różnego rodzaju szkoleń i ćwiczeń, które wyposażą zarówno urzędników, jak i obywateli w odpowiednią wiedzę oraz umiejętności niezbędne do skutecznego działania w sytuacji zagrożenia.

Podstawową formą przygotowań pracowników administracji publicznej są szkolenia obronne. Zasady ich prowadzenia zostały w sposób ogólny określone w art. 6 Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (z późn. zmianami). Czytamy w nim, że jednym z zadań Rady Ministrów w ramach zapewniania zewnętrznego bezpieczeństwa państwa i sprawowania ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności kraju należy przygotowanie systemu szkolenia obronnego w państwie². Dokumentem wykonawczym do Ustawy jest Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 października 2015 r. w sprawie szkolenia obronnego. Proces szkoleniowy składa się z części teoretycznej oraz praktycznej. Pierwsza obejmuje zapoznanie uczestników z:

1. Ogólnymi założeniami dotyczącymi bezpieczeństwa i obronności państwa.
2. Podstawami prawnymi realizacji zadań obronnych.
3. Organizacją i zasadami funkcjonowania systemu obronnego państwa.
4. Sposobem realizacji zadań obronnych ustalonych dla uczestników szkolenia lub zadaniami obronnymi określonymi dla danego stanowiska pracy.

Z kolei zajęcia praktyczne polegają na:

1. Zgrywaniu wybranych elementów systemu obronnego państwa na poszczególnych poziomach administracji publicznej, w tym systemu kierowania obronnością.
2. Nabywaniu przez osoby szkolone praktycznych umiejętności wykonywania czynności wynikających z ustalonych dla nich lub dla danego stanowiska pracy zadań obronnych.
3. Kształtowaniu umiejętności współdziałania w realizacji zadań obronnych jednostek organizacyjnych administracji publicznej

² Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP z późn. zmianami, art. 6.1, p. 9.

i przedsiębiorców, na których nałożono zadania obronne, na wszystkich poziomach administracji publicznej.

4. Kształtowaniu umiejętności współdziałania organów i jednostek organizacyjnych wykonujących zadania obronne z dowództwami i jednostkami organizacyjnymi Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i wojsk sojuszników.

Formą zajęć praktycznych są także ćwiczenia obronne, które mogą odbywać się na szczeblach: międzynarodowym, krajowym, regionalnym. Mogą także mieć charakter kompleksowy i działowy. W szkoleniach mają obowiązek uczestniczyć:

- 1) ministrowie, sekretarze stanu, podsekretarze stanu i dyrektorzy generalni w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, w urzędzie ministra, urzędzie przewodniczącego chodzącego w skład Rady Ministrów, urzędzie centralnego organu administracji rządowej oraz w urzędzie wojewódzkim.
- 2) osoby pełniące funkcje centralnych organów administracji rządowej i ich zastępcy;
- 3) kierownicy jednostek organizacyjnych podległych Prezesowi Rady Ministrów lub przez niego nadzorowanych i ich zastępcy;
- 4) kierownicy jednostek organizacyjnych podległych ministrom kierującym działami administracji rządowej lub przez nich nadzorowanych i ich zastępcy;
- 5) kierownicy jednostek organizacyjnych obsługujących Prezesa Rady Ministrów;
- 6) wojewodowie i wicewojewodowie;
- 7) marszałkowie i wicemarszałkowie województw, starostowie, wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast oraz ich zastępcy;
- 8) dyrektorzy i kierownicy komórek organizacyjnych oraz ich zastępcy w urzędach obsługujących:
 - a) ministrów kierujących działami administracji rządowej,
 - b) centralne organy administracji rządowej,
 - c) jednostki organizacyjne podległe Prezesowi Rady Ministrów lub przez niego nadzorowane,
 - d) jednostki organizacyjne podległe ministrom kierującym działami administracji rządowej lub przez nich nadzorowane;

- 9) dyrektorzy i kierownicy komórek organizacyjnych w jednostkach organizacyjnych obsługujących Prezesa Rady Ministrów oraz ich zastępcy;
- 10) dyrektorzy i kierownicy komórek organizacyjnych w urzędach wojewódzkich oraz ich zastępcy;
- 11) dyrektorzy i kierownicy komórek organizacyjnych w urzędach obsługujących organy samorządu terytorialnego oraz ich zastępcy;
- 12) osoby pełniące funkcje organów rządowej administracji zespolonej i niezespolonej oraz pracownicy urzędów obsługujących te organy;
- 13) kierownicy wojewódzkich samorządowych, powiatowych i gminnych jednostek organizacyjnych oraz pracownicy tych jednostek;
- 14) osoby zajmujące stanowiska kierownicze u przedsiębiorców wykonujących zadania obronne, a także wyznaczeni przez nich pracownicy;
- 15) pracownicy jednostek organizacyjnych administracji publicznej;
- 16) osoby, którym nadano organizacyjno-mobilizacyjne do jednostek organizacyjnych przewidzianych do militaryzacji.

Mogą brać w nich udział także posłowie i senatorowie po wyrażeniu przez nich zgody, pracownicy nie wymienieni wyżej, skierowani przez organy administracji publicznej oraz przedstawiciele związków zawodowych, samorządów zawodowych, organizacji przedsiębiorców i pracodawców, organizacji pozarządowych, partii politycznych, stowarzyszeń i fundacji, a także redakcji prasowych, mediów elektronicznych i innych instytucji³.

Inną formą przygotowań kadr administracji publicznej do realizacji przedsięwzięć ochrony ludności są szkolenia realizowane w zakresie przygotowań obrony cywilnej na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin⁴. Szczegółowe zapisy dotyczące sposobu ich realizacji zawarte są w Wytycznych Szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 11 stycznia 2016 r. w sprawie zasad organizacji i sposobu przeprowadzania szkoleń z zakresu obrony cywilnej.

³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 października 2015 r. w sprawie szkolenia obronnego, § 6.

⁴ Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin, Dz.U. 2002 nr 96, poz. 850.

Do podstawowych celów szkolenia zalicza się:

- 1) przygotowanie organów administracji publicznej do realizacji zadań z zakresu obrony cywilnej;
- 2) przygotowanie pracowników administracji publicznej, zakładów pracy oraz formacji obrony cywilnej do realizacji zadań z zakresu obrony cywilnej,
- 3) doskonalenie nabytych przez powyższe podmioty, do realizacji zadań z zakresu obrony cywilnej.

Szkoleniem objęte są przede wszystkim:

- 1) na szczeblu centralnym:
 - a) wojewodowie i marszałkowie województw,
 - b) dyrektorzy generalni i dyrektorzy wydziałów urzędów wojewódzkich,
 - c) dyrektorzy lub kierownicy komórek organizacyjnych ministerstw i urzędów centralnych właściwych w sprawach obrony cywilnej,
 - d) komendanci główni Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Granicznej oraz komendanci wojewódzcy Policji, Państwowej Straży Pożarnej, szefowie oddziałów Straży Granicznej oraz dyrektorzy biur komend głównych Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Granicznej właściwych do spraw obrony cywilnej,
 - e) osoby zatrudnione na stanowiskach związanych z prowadzeniem spraw obrony cywilnej w urzędach administracji szczebla wojewódzkiego;
- 2) na szczeblu wojewódzkim:
 - a) starostowie,
 - b) wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast,
 - c) osoby zatrudnione na stanowiskach związanych z prowadzeniem spraw obrony cywilnej w urzędach administracji szczebla powiatowego i gminnego,
 - d) członkowie formacji obrony cywilnej szczebla wojewódzkiego,
 - e) komendanci powiatowych formacji obrony cywilnej,
- 3) na szczeblu powiatowym:
 - a) kierownicy powiatowych jednostek organizacyjnych,
 - b) nauczyciele przedmiotu edukacji dla bezpieczeństwa,

- c) członkowie formacji obrony cywilnej szczebla powiatowego,
- d) komendanci gminnych formacji obrony cywilnej;
- 4) na szczeblu gminnym:
 - a) kierownicy zakładów pracy, osoby zatrudnione w zakładach pracy wykonujące zadania z zakresu obrony cywilnej,
 - b) nauczyciele przedmiotu edukacji dla bezpieczeństwa,
 - c) członkowie formacji obrony cywilnej szczebla gminnego,
 - d) pracownicy zakładów pracy,
 - e) ludność niezorganizowana;
- 5) na szczeblu zakładu pracy:
 - a) pracownicy zakładu pracy,
 - b) komendanci zakładowych formacji obrony cywilnej,
 - c) formacje obrony cywilnej szczebla zakładowego.

Za organizację szkoleń odpowiedzialni są właściwi terenowi szefowie obrony cywilnej. Aby móc stale doskonalić zdobytą wiedzę i umiejętności przedsięwzięcia szkoleniowe organizowane są na poziomie podstawowym, doskonalącym i specjalistycznym, w formie zajęć teoretycznych oraz praktycznych, a także ćwiczeń. Analogicznie do szkoleń obronnych przygotowuje się ich harmonogram, realizowany w cyklu pięcioletnim.

Zakres merytoryczny realizowanych treści obejmuje zagadnienia:

- 1) międzynarodowego prawa humanitarnego w aspektach dotyczących obrony cywilnej oraz ochrony dóbr niezbędnych do przetrwania;
- 2) obrony cywilnej w systemie obronności Państwa;
- 3) zadań i kompetencji organów administracji publicznej, służb, inspekcji, straży w zakresie obrony cywilnej i dóbr niezbędnych do przetrwania;
- 4) wybranych zagadnień z zarządzania w sytuacjach kryzysowych;
- 5) formacji obrony cywilnej, ich zadań, sposobu organizacji, wyposażenia, zasady osiągnięcia gotowości do działania;
- 6) psychologicznych aspektów sytuacji kryzysowych, ze szczególnym uwzględnieniem udzielania pomocy psychologicznej osobom poszkodowanym oraz ratownikom;
- 7) sposobów postępowania w kontaktach z mediami w sytuacjach kryzysowych, roli mediów w sytuacjach kryzysowych;
- 8) praktycznej realizacji zadań obrony cywilnej;

9) zadań organizacji pozarządowych w systemie obrony cywilnej.

Istotnym uzupełnieniem szkolenia są ćwiczenia, które mogą zostać zorganizowane w oparciu o Wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 23 listopada 2012 r. w sprawie organizowania ćwiczeń obrony cywilnej.

Zagadnienia realizowane w ramach tej formy szkoleniowej wynikają z zadań obrony cywilnej. Obejmują one przede wszystkim:

- 1) kierowanie realizacją zadań obrony cywilnej;
- 2) organizowanie łączności;
- 3) monitorowanie zagrożeń, ostrzeganie i alarmowanie;
- 4) ewakuację ludności, zwierząt i mienia;
- 5) organizację opieki medycznej;
- 6) organizowanie dekontaminacji i innych zabiegów specjalnych;
- 7) przygotowanie i organizowanie budowli ochronnych;
- 8) reagowanie na zagrożenia;
- 9) wykrywanie i oznaczanie stref niebezpiecznych;
- 10) organizowanie doraźnych pomieszczeń i zaopatrzenia dla poszkodowanych;
- 11) pomoc w przywracaniu działania niezbędnych służb użyteczności publicznej;
- 12) doraźną pomoc w grzebaniu zmarłych;
- 13) pomoc w ratowaniu dóbr niezbędnych do przetrwania;
- 14) doraźną pomoc w przywracaniu i utrzymaniu porządku w strefach dotkniętych klęskami;
- 15) inne działania zmierzające do realizacji powyższych przedsięwzięć, w tym prace planistyczne i organizacyjne.

W związku z wymienionymi zadaniami OC ćwiczenia powinny obejmować problematykę: przygotowania osób funkcyjnych do kierowania działaniami prowadzonych w ramach OC; pogłębiania umiejętności kierowników jednostek w zakresie planowania i kierowania podległymi strukturami organizacyjnymi; doskonalenia indywidualnych umiejętności kadry kierowniczej i zgrania komórek funkcjonalnych urzędów zapewniających sprawne funkcjonowanie struktur OC w sytuacji wszelkiego rodzaju zagrożeń; sprawdzenia zdolności i gotowości do działania; doskonalenia umiejętności i nawyków działania zespołowego; kształtowania umiejętności współdziałania wszystkich struktur OC z podmiotami realizującymi zadania w zakresie bezpieczeństwa i ratownictwa.

Istotnym uzupełnieniem przedsięwzięć szkoleniowych kierowanych do pracowników administracji publicznej jest inicjatywa, która może, przy odpowiedniej realizacji, wzmocnić przygotowania obronne ludności cywilnej. Chodzi mianowicie o przygotowanie instruktorów obrony cywilnej. Szczegółowe regulacje w tym zakresie zawarte są w Wytycznych Szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 29 czerwca 2012 r. w zakresie kwalifikacji i działalności instruktorów obrony cywilnej.

Według nich instruktorem OC może zostać każda osoba pełnoletnia, która posiada co najmniej wykształcenie średnie. Instruktorzy przygotowani są przez szkoły Państwowej Straży Pożarnej lub podmioty uprawnione, które współpracują z placówkami edukacyjnymi PSP. Szkolenie realizowane jest w ciągu trzech dni i obejmuje 24 godziny dydaktyczne, w tym 19 teoretycznych i 5 zajęć praktycznych.

Osoby, które ukończą szkolenie otrzymują zaświadczenie potwierdzające uzyskanie kwalifikacji instruktora OC o specjalności powszechna samoobrona ludności, uprawniające ich do prowadzenia szkoleń w tym zakresie na terenie województwa. Są także wpisani do ewidencji instruktorów, prowadzonej przez komórkę urzędu wojewódzkiego właściwą w sprawach obrony cywilnej. Uzyskane zaświadczenie jest ważne przez okres 3 lat. Po tym czasie instruktor powinien wziąć udział w szkoleniu doskonalącym, obejmującym zajęcia teoretyczne, praktyczne oraz ćwiczenia lub podnosić swoje kompetencje w drodze samokształcenia⁵. Instruktor, który nie będzie uczestniczył w żadnej z tych form, zostaje skreślony z ewidencji.

Realizowaną w ramach obrony cywilnej formą szkoleniową, skierowaną wyłącznie do ludności cywilnej, która nie ma możliwości pozyskania wiedzy i umiejętności dotyczących samoochrony i przygotowania się do sytuacji zagrożenia w szkole lub miejscu pracy, jest powszechna samoobrona. Zasady jej realizacji reguluje wspomniane już wcześniej Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 r. w sprawie powszechnej samoobrony. Zgodnie z jego treścią należy przeprowadzić zajęcia teoretyczne (podstawowe) oraz ćwiczenia praktyczne w cyklu pięcioletnim, nie częściej niż dwa razy w roku w czasie wolnym od pracy, w wymiarze do 4 godzin w dzień roboczy oraz do 8 godzin w dzień ustawowo wolny od pracy. Realizuje się je

⁵ Forma samokształcenia dopuszczalna jest dla osób, których zakres obowiązków służbowych obejmuje problematykę obrony cywilnej.

głównie na terenie miast i gmin. W myśl rozporządzenia wójt lub burmistrz (prezydent miasta), nakładając na obywateli obowiązki w zakresie przygotowań do samoobrony, określa sposoby:

- 1) postępowania po ogłoszeniu sygnałów alarmowych,
- 2) przygotowania do ochrony lokali, budynków mieszkalnych i gospodarczych, żywności, wody, płodów rolnych i pasz,
- 3) utrzymywania w należytym stanie technicznym sprzętu i środków ochrony,
- 4) przygotowania i wykorzystania domowych pomieszczeń ochronnych,
- 5) postępowania w rejonach porażenia, klęsk żywiołowych i innych zagrożeń oraz udzielania pomocy poszkodowanym⁶.

Przygotowanie do realizacji wyżej wymienionych zadań prowadzi się w drodze zajęć podstawowych oraz ćwiczeń praktycznych. Pierwsza z form powinna być realizowana w cyklu pięcioletnim, nie częściej niż dwa razy do roku w czasie wolnym od pracy, w wymiarze 4 godzin w dniu roboczym oraz 8 w dniu ustawowo wolnym od pracy. Zajęcia dla osób zatrudnionych powinny być organizowane w ich miejscu zatrudnienia, natomiast w przypadku ludności nie pracującej w ich miejscu zamieszkania. Prowadzić powinni je instruktorzy obrony cywilnej, komendanci formacji oraz inne osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje.

Ćwiczenia praktyczne, stanowiące uzupełnienie zajęć podstawowych, polegają na wykonywaniu zadań mających na celu nabycie praktycznych umiejętności ochrony własnego zdrowia i życia, gospodarstwa domowego oraz udzielania pomocy poszkodowanym.

W celu realizacji powyższych przedsięwzięć dokonuje się organizacyjnego podziału zadań dla bloków, zespołów budynków i kwartałów, zlecając ich wykonanie właścicielom budynków, administracji lokali, zespołom i samorządom mieszkańców, zapewnia się uwzględnienie w planach obrony cywilnej zadań w zakresie powszechnej samoobrony oraz dokonuje się kontroli przygotowań w zakresie samoobrony.

Przygotowania w zakresie powszechnej samoobrony koordynowane przez organizację Obrony Cywilnej powinny kształtować praktyczne umiejętności, zapewniające skuteczną ochronę siebie, miejsca i rejonu zamieszkania

⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 r. w sprawie powszechnej samoobrony ludności, Dz.U. 1993 nr 91, poz. 241. § 10.

przed zagrożeniami związanymi głównie z działaniami wojennymi oraz klęskami żywiołowymi.

Zaprezentowane powyżej treści określają, jak powinien wyglądać proces szkolenia i ćwiczenia według zapisów prawnych i założeń organizacyjnych. Warto jednak skonfrontować ten idealny model z rzeczywistym procesem ich realizacji.

Według dostępnego Raportu Najwyższej Izby Kontroli „Ochrona ludności w ramach zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej”⁷ przeprowadzone ćwiczenia nie gwarantują systemowego i rzetelnego przygotowania kadr administracji publicznej wszystkich szczebli do realizacji zadań związanych z ochroną ludności i obroną cywilną. Ponadto w części województw, powiatów i gmin nie zostały one w ogóle zorganizowane, co niektórzy przedstawiciele administracji błędnie tłumaczyli brakiem powołania do życia formacji obrony cywilnej⁸. Braki wykazano także w stosunku do szkoleń w zakresie powszechnej samoobrony. W niektórych podmiotach ograniczono je jedynie do kolportowania materiałów informacyjnych w postaci ulotek, tłumacząc się brakiem zainteresowania szkoleniem wśród ludności.

Nieco więcej szczegółowych informacji na temat przebiegu i efektywności szkoleń i ćwiczeń w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej dostarcza nam Ocena przygotowań w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej w Polsce za 2018 r.⁹ Wynika z nich, że w 2018 r. zorganizowanych zostało 51 686 różnych form edukacyjnych z badanego zakresu, w których udział wzięło 415 059 osób. Ich szczegółowe zestawienie przedstawia tabela 1. Dostępne w dokumencie dane wskazują także na minimalny wzrost (o około 1%) w stosunku do lat ubiegłych przeszkolenia formacji OC. Natomiast w przypadku przeszkolenia obywateli w zakresie powszechnej samoobrony można zaobserwować, że liczba uczestników tych szkoleń wahała się od 447 155 osób w roku 2016, poprzez 671 654 osoby w roku 2017 oraz 501 828 osób w roku 2018¹⁰. Wartości wzrosły zatem w sposób zasadniczy, jednakże w dalszym ciągu stanowią zaledwie około jednego procenta ogółu

⁷ Raport Najwyższej Izby Kontroli „Ochrona ludności w ramach zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej”, KPB.430.009.2017 Nr ewid.147/2018/P/17/039/KPB, Warszawa 2018.

⁸ Szkolenia kierowane są bowiem nie tylko do formacji OC, lecz także jak wskazano we wcześniejszych rozważaniach kadr administracji publicznej i obywateli.

⁹ Ocena przygotowań w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej w Polsce za 2018 r., Biuro ds. Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej, Warszawa 2019.

¹⁰ Tamże, s. 43-44.

społeczeństwa. Mimo, że znaczna grupa obywateli nie podlega obowiązkowi szkolenia, odsetek przeszkolonych w stosunku do liczby podlegającej temu obowiązkowi jest znikomy.

Tabela 1. Szkolenia i ćwiczenia w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej

GRUPA SZKOLENIOWA	2016		2017		2018	
	Liczba osób	Liczba szkoleń	Liczba osób	Liczba szkoleń	Liczba osób	Liczba szkoleń
Starostowie oraz wójtowie/ burmistrzowie/ prezydenci miast	971	290	1 268	318	16 488	2 392
Pracownicy ds. OC, obronnych w gminie	3 299	1 344	3 499	1 420	5 466	737
Pracownicy ds. OC, obronnych w powiecie	1 402	444	1 470	395	593	174
Pracownicy ds. OC, obronnych w województwie	266	96	106	75	3 901	886
Zespoły zarządzania kryzysowego w gminie	6 904	982	7 715	1 059	3 804	1 289
Zespoły zarządzania kryzysowego w powiecie	2 532	238	2 619	247	192	97
Zespoły zarządzania kryzysowego w województwie	423	116	593	118	940	1 122
Dyrektorzy, kierownicy zakładów pracy, prezesi jednostek gospodarczych	2 310	547	2 380	526	850	492
Inspektorzy/pracownicy ds. OC/obronnych w zakładach pracy	19 45	552	2 476	289	12 472	32 579
Instruktorzy OC	295	36	159	45	10 509	1 070
Komendanci formacji	634	382	1 006	406	834	462
Członkowie formacji	33 043	2 736	22 362	2 253	31 636	2 498
Kuratorzy oświaty	0	0	4	2	25	1
Wizytatorzy MEN ds. obronnych	11	4	147	10	194	32
Dyrektorzy szkół	2 037	417	1 844	390	1 864	252
Nauczyciele	14 176	743	18 218	884	14 768	732
Ćwiczenia	208 116	2 007	206 344	2 385	182 649	3 035
Pozostałe	101 327	4 405	142 567	2 764	127 874	3 836
RAZEM	370 842	15 339	414 777	13 586	415 059	51 686

Źródło: Ocena przygotowań...

Wśród form prowadzonego przygotowania ludności oprócz klasycznych szkoleń realizowanych w zakładach pracy oraz miejscach zamieszkania wymieć należy konkursy, zawody czy pogadanki, wśród działań informacyjno-wydawniczych zaś opracowywanie i kolportowanie ulotek, broszur, folderów, plakatów, gazetek ściennych i tablic informacyjnych. W mediach elektronicznych pojawiły się także stosowne strony internetowe. Ponadto zdarzały się wystawy o tematyce ochrony ludności oraz obrony cywilnej.

Reasumując, należy na podstawie zestawienia teoretycznych założeń szkoleń i ćwiczeń z ich praktycznym wykonaniem wysnuć wnioski, że

występuje tutaj daleko idący dysonans. O ile teoretyczne założenia szkoleń wydają się być poprawne zarówno pod kątem treści merytorycznych, jak i grup zawodowych i społecznych objętych szkoleniem, o tyle praktyczne ich wykonanie jest w znacznej mierze nieskoordynowane, zaś poruszane faktycznie treści szkoleniowe nie odzwierciedlają rzeczywistych potrzeb w zakresie przygotowania zarówno kadr administracji publicznej, jak i ludności cywilnej. Można by tutaj kolokwialnie stwierdzić, że mamy do czynienia z uprawianiem sztuki dla sztuki, co z punktu widzenia ważkości problematyki bezpieczeństwa jest niezrozumiałe. Należy dołożyć wszelkich starań, aby ten stan rzeczy uległ zmianie i system szkoleń oraz ćwiczeń w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej zaczął zależycie przygotowywać społeczeństwo do działania w sytuacji coraz to nowych zagrożeń.

Bibliografia

Ocena przygotowań w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej w Polsce za 2018 r., Biuro ds. Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej, Warszawa 2019.

Raport Najwyższej Izby Kontroli „Ochrona ludności w ramach zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej, KPB.430.009.2017 Nr ewid.147/2018/P/17/039/KPB, Warszawa 2018.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 października 2015 r. w sprawie szkolenia obronnego, Dz.U. 2015 poz. 1829.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin, Dz.U. 2002 nr 96 poz. 850.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 r. w sprawie powszechnej samoobrony, Dz.U. 1993 nr 91, poz. 241.

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP, Dz.U. 1967 nr 44 poz. 220 z późn. zm.

Wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 11 stycznia 2016 r. w sprawie zasad organizacji i sposobu przeprowadzania szkoleń z zakresu obrony cywilnej.

Wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 23 listopada 2012 r. w sprawie organizowania ćwiczeń obrony cywilnej.

Wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 29 czerwca 2012 r. w zakresie kwalifikacji i działalności instruktorów obrony cywilnej.